

Stendyngen

Nr. 3

22. årgang

September 2007

Det er så godt på Gotland

Der ledes efter minifossiler ved Vavle, se referat inde i bladet

I dette blad

Efterårets program	Side 4
Referat Albæk Hoved	Side 9
Referat Gotlandsturen	Side 10
Referat Rørdal	Side 13
Referat Furturen	Side 14
Tilbud Folkeuniversitetet	Side 15

Indhold:

Side

Formanden har ordet	3
Stenklubbens kommende aktiviteter.....	4
Aktiviteter, interessegrupperne.....	8
Referat, tur til Albæk Hoved	9
Referat, Gotlandsturen.....	10
Referat, Rørdal.....	13
Referat, Fur.....	14
Kurser og foredrag på Folkeuniversitetet.....	15
Interessegruppe Strandstensgruppen.....	17
Interessegruppe Fossilgruppen.....	18
Information om Vendsyssel Stenklub.....	19
Billedsiden.....	20

Sakset fra Fynske Fossilsamleres postkort

Stenklubbens stensav og slibemaskine

Kan lånes af medlemmer i perioder på to uger ad gangen.
 Forbrugsmaterialer købes af låneren
 Slibebåndene 20 kr. pr. stk. (korn 400 og 600).
 Klubben har også en poléremaskine.

Interesserede kan kontakte Poul Erik Friis, tlf. 98 96 34 31.

Klubbens mikroskop kan også lånes for 14 dage. Ønsker om lån af mikroskopet rettes til Allan Andersen, tlf. 98 91 08 42.
 Mikroskopet skal afhentes.

Formanden har ordet

Sommeren er nu forhåbentlig godt overstået, den har jo været lidt våd i år; jeg håber, I har haft en god ferie alligevel og er klar til at gå i gang med efterårets aktiviteter i Stenklubben. Min egen sommerferie i år var vores tur til Gotland, en herlig og intens tur, med masser af gode fund og oplevelser, sammen med gode venner og lidelsesfæller. Hvad kan man mere ønske sig. Husk at læse Susannes referat længere fremme i bladet.

Efterårsprogrammet byder på nogle dejlige ture ud i det fri, til strand og grusgrave; så har vi også et par foredrag, I kan glæde jer til. Inden længe tager vi også hul på efterårets og vinterens kurser på Folkeuniversitetet. Jeg håber der vil være noget af det, der falder i jeres smag. Jeg ser frem til at møde jer i den kommende tid.

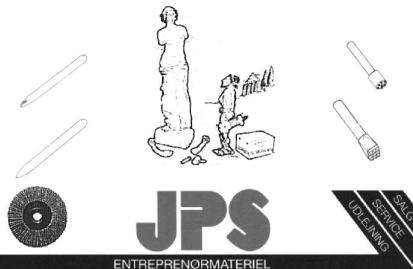

Tommy

Velkommen til nye medlemmer

Bente Grønbech, Bindslev
Bente Leturgie, Hjørring

STENHUGGER-VÆRKTØJ

Vandværksvej 25 . 9800 Hjørring . Tlf. 98928366 . 98928382

Kommende aktiviteter

Vi er nu klar med programmet for efterår og vinter.

HUSK: Hvis det er et problem med f.eks. kørsel, så ring til turlederen eller et af bestyrelsesmedlemmerne. Der er altid nogen, der har en ekstra plads.

<u>15.-16 september</u>	:	Stenhugning
<u>22. september</u>	:	Tur til Mors
<u>13. oktober</u>	:	Næsbydale
<u>17. november</u>	:	Grusgravtur
<u>26. november</u>	:	Foredrag, Grønland
<u>5. december</u>	:	Juleafslutning
<u>22. januar</u>	:	Foredrag, Galathea
<u>16. februar</u>	:	Præparation

Stenhugning

Stenhugning er stadig populært, så vi arrangerer endnu en weekend med en omgang stenhugning hos Joan og Poul Erik i Lørslev. Som sædvanligt vil Torben være til stede og vejlede med formgivning, værktøj og teknik. Men det er ikke et egentligt kursus, men en workshop, hvor vi hjælper hinanden med råd og gode ideer.

Er du helt uden erfaring i stenhugning, er du også velkommen. Foreningen har lidt værktøj til udlån, så du kan få lejlighed til at prøve at arbejde i sten, før du beslutter dig for at investere i værktøjet. Grib chancen, find arbejdstøjet frem og kom og vær med til denne spændende og kreative aktivitet. Vi starter med kaffe og rundstykker

Tid: 15. - 16. september kl. 09.00.

Sted: Ugiltvej 758, Lørslev

Tilmelding: Senest 9. sep. tlf. 9896 3431 eller e-mail pefriis@adslhome.dk

Tur til Mors

Denne gang vil vi besøge molerskrænterne ved Skærbæk. Her ses der ud over molerskrænter med askelag og også istidsaflejringer i form af moræne. Dette år er der også oligocæne lag fremme. Derfor findes her både fossiler og ledeblokke. Fossilerne findes både i cementsten, i moler og i det sorte glimmerler. Af fossiler kan bl.a. findes insekter, fisk og krabbebolle. Desuden er her forstenet træ og forstenede søpindsvin i flint. Af ledeblokke findes især blokke for Dalarne og fra Norge. Hvis der er stemning for det, kan vi tage ind på Gullerup Kro og drikke vores eftermiddagskaffe. Derfra kan vi så fortsætte vestpå ad stranden og ud til molerskrænterne nordøst for Sundby. Alternativt kan vi køre ud til Skibsted Strand.

Den planlagte tur til Tyskland er aflyst på grund af manglende tilladelse, idet der kun lukkes et bestemt antal ind i kalkgravene. Vi prøver igen næste år og håber, det lykkes engang.

Tid: Lørdag d. 22. september kl. 9.00

Sted: Kirken i Sejerslev, Mors

Turledere: Tage Burholt

Strandstenstur til Næsby Dale

Et steneldorado ved Limfjorden

Strandstensgruppen har nu eksisteret i 2 år. Vi har beskæftiget os med strandsten fra Norge, Sverige og Østersø-området og vil nu gerne afprøve vores erhvervede viden i praksis.

Derfor inviterer vi alle interesserede til "stentræf" ved Næsby Dale, hvor vi vil fortælle om klintens opbygning og i fællesskab hjælpe med at bestemme det blandede selskab af blokke afsat af ismasserne i såvel Saale- som Weichsel-istiden.

Husk regntøj, gummistøvler, solid hammer og mejsel samt mad og drikke. Mød talrigt op til en rigtig stendag.

Tid: Lørdag d.13. oktober kl. 10.00

Sted: Parkeringspladsen ved Næsby Dale kl. 10.00 eller syd for Aggersundbroen kl. 9.30

Turledere: Strandstensgruppen

Grusgravtur til Midtjylland

Årets sidste tur går til området omkring Uldum, nærmere betegnet Nim, hvor Niels Rask Petersen vil sørge for tilladelse til at besøge nogle grusgrave i hans nærområde. Jysk Stenklub besøgte 3 grusgrave i området sidste efterår og fandt flere interessante ting som f.eks. sten fra Ølands- og Gotlandsområdet, skifre med graptolitter, forstenet træ, en del forskellige søpindsvin, Kertemindemergelblokke med småfossiler, svampe, sten med dendritter og irgrønne sten. Så er der alle ledeblokkene, der som antydes ovenfor bl.a. stammer fra Østersøområdet.

En del af gruset er siden bortgravet, men til gengæld er der åbnet en ny grav. Der skulle således være mulighed for at gøre gode fund for alle.

Tid: Lørdag d. 17. november
Sted: Området omkring Nim, det præcise mødested og tidspunkt aftales ved tilmelding.
Turledere: Niels Rask Petersen og Tage Burholt
Tilmelding: Til Tage Burholt på Tlf. 96784041

Foredrag: 16 måneder i Øst- og Nord grønlands fjelde

ved geolog, lic.scient. Claus Heinberg, Roskilde Universitetscenter.

Alt i alt, 16 måneders feltarbejde i de nord- og østgrønlandske fjelde, fordelt over 40 år og en imponerende række af geologiske tidsaldre: Karbon, Perm, Trias, Jura, Kridt, Tertiær og Kvartær. Det er til at blive helt forpustet af. Foredraget er en gennemgang af de geologiske hændelser, som udspillede sig i løbet af det lange tidsrum, startende med dannelsen af en spredningszone (rift) mellem Norge (Europa) og Grønland (Amerika), en fase svarende til riftsystemet i Østafrika med saltsøer og kontinentale aflejringer. Spredningszonen bliver så til et smalt hav med rev af kalkdannende organismer, svarende til Det Røde Hav, og videre til det Atlanterhav, vi kender i dag, domineret af sandede og lerede aflejringer, herunder de olieproducerende lag som vi pumper fra i Nordsøen. Alt sammen illustreret gennem geologiske profiler af unik kvalitet. Det geologiske stof vil blive krydret med fortællinger fra ekspeditionslivet samt diverse skrøner, som muligvis er sande?

Tid: Mandag d. 26 november kl.19.-21.
Sted: Folkeuniversitetet, Strandvejen 12-14 lokale 309
Pris: Gratis

Juleafslutning

Så er det ved at være den tid på året vi, skal have vores juleafslutning. Vi vil som sædvanlig gerne invitere jeres børn og ægtefælle / forlovede / kæreste med.

Stenklubben sørger for gløgg og æbleskiver. Husk en lille pakke til vores bankospil.

Som det faglige indslag vil nogle af medlemmerne vise billeder og fund fra sommerens tur til Gotland.

Tid: Onsdag d. 5. december kl. 19.00

Sted: Vejgård Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg

Foredrag: Galathea 3 ekspeditionen

Klimaændringer gennem de 2000 år – Hvorfor var Galathea 3 ekspeditionen vigtig?

ved Marit-Solveig Seidenkrantz - med bidrag fra andre.

Jordens klima er essentielt for alt liv på jorden. Det er dog under konstant forandring, og for vi mennesker kan forandringer i klimaet betyde store økonomiske og sociale omkostninger i forbindelse med ændrede betingelser for landbrug og fiskeri, foruden at specielt kystområder kan påvirkes af stigende havspejl.

Man kan dog ikke forstå og forudsige fremtidens klimaforandringer uden et dybdgående kendskab til fortidens klima samt til de klima-styrende mekanismer. Her er specielt havstrømmene vigtige.

Projektet, vi arbejder med, koncentrerer sig om klimaforandringer i Nordatlanten gennem de sidste 2000 år

Tid: Tirsdag d. 22. januar. (Præcis tidspunkt og sted i næste blad)

Sted: Folkeuniversitetet

Pris: Gratis

Præparationsdag

Vi skal igen forsøge at præparere lidt på de fossiler, vi har fundet i årets løb.

Det bliver også denne gang en form for workshop, hvor vi hjælper hinanden og deler ud af vores erfaringer.

Medbring egne fossiler til at arbejde med, samt det værktøj, I normalt bruger.

Her nævnes nogle nyttige ting: Små pensler, gamle tandbørster, kniv, hobbykniv, tandlægeinstrumenter, små file, gravørpen (eldrevet), lup, luplampe, stereomikroskop, små eldrevne slibemaskiner som f.eks. Proxon.

Tid: Lørdag d. 16. februar kl. 10 – 16

Sted: Strandfogedgården, Langelinie 2, Rubjerg, Løkken

Aktiviteter interessegrupperne

Mødekalender for strandstensgruppen efteråret 2007

Onsdag d. 5. september hos Hugo Richner, Nejestlunden 13, 9850 Hirtshals

Onsdag d. 17. oktober hos Marie og Sven Madsen, Stentoftens 62, Rebild, 9520 Skørping

Onsdag d. 14. november hos Lone Hansen, Klokkestablen 29, 9000 Aalborg

Møderne starter kl. 19.00.

Mødekalender for fossilgruppen efteråret 2007

Onsdag d. 19. september hos Tommy Sørensen, Gerdavej 1, 9520 Skørping
Dagens emne: Bestemmelse af hjattænder, medbring egne fossiler og relevant litteratur.

Onsdag d. 24. oktober hos (aftales ved første mødedag)

Onsdag d. 21. november hos (aftales ved første mødedag)

Tilbehør til slibning

Vi har slibemaskiner, tromler, vibratorer, stensave

Vi har slibepulver, rå sten, sten i skiver, rå rav

Vi har indfatninger, både forsøvede og sterlingsølv

Vi har arbejdende værksted, ravmuseum m. fossiler

Vi sender gerne katalog over maskiner og tilbehør

Ravsliberen

Frants Kristensen

Algade 12a
9300 Sæby Tlf. 98 44 55 27

Tur til Albæk Hoved

Lørdag morgen d. 5. maj Vækkeur, morgenkaffe, madpakke, gummistøvler, regnfrakke, geologihammer, fotoudstyr. Hvad får mig nu til, en tidlig lørdag morgen at have alt dette i tankerne, jo vi skal i dag på stentur til Albæk Hoved ved Juelsminde. Jeg har været der tidligere, derfor glæder jeg mig rigtig meget til denne tur. Det hele er nu pakket i bilen og af sted til mødestedet, rasteplassen ved Gudenåen. Her mødes jeg med en del andre stenklubmedlemmer, bl.a. Hanne, som er turleder og har lokalkendskab. Hanne er født og opvokset på stedet. Turen fortsætter sydpå, og snart holder vi på en privat markvej, som går næsten helt ned til Lillebælts kyst.

Hannes familie ejer stedet, som er en fantastisk naturperle. En campingvogn er anbragt på skrænten ned mod stranden, og der er bygget en fin terrasse omkring denne. Her anbringer vi vore madpakker og medbragte sodavand, og her kan vi senere nyde vor frokost og eftermiddagskaffe sammen med den pragtfulde udsigt.

I strålende sol får vi nu travlt med at komme ned på stranden og se efter sten og fossiler. Jeg har så travlt med at nyde omgivelserne, solen og naturen, så jeg finder traditionen tro ikke rigtig noget. Hen mod aften sætter Susanne sig et tilfældigt sted i strandkanten og erklærer, at nu vil hun finde en hjåntand inden hjemturen. Ja, ja - det er godt med dig. Tre minutter senere fremdrager hun en hjåntand fra grusdyngen. Få sekunder senere sidder resten af selskabet i strandkanten og roder efter hjåntænder - men Susanne havde jo allerede taget den, der var.

Tak til turlederen for en perfekt dag med godt vejr og dejlige naturoplevelser, og tak til stedets ejere fordi vi måtte komme, og tak for dejlig kage til kaffen.

Poul Erik

Det er så godt på Gotland

Dagens fund studeres og bestemmes under hyggelige former

Der har allerede været en mængde dejlige ekskursioner med Stenklubben i år, men nummer et har for mig helt klart været turen til Gotland den 5.-9. juni!

Vi var 14 deltagere og kunne sagtens have flere med, men alle i flokken nød tydeligvis turens mange forskellige oplevelser og ønskede, den havde været meget længere.

Allerede ude over Kattegat lod vi den evindelige regn bag os og havde perfekt vejr på resten af turen, nogle af os kunne ikke få sol nok og reddede os en pæn 'rødmen' på visse steder, som er særlig udsatte for fossilsamlere.

Vi havde tre fulde dage til rådighed for fossilture, og de blev godt og vel udnyttet: Tidligt op til morgenmad, som de fleste af os indtog udendørs ved fællesbord, madpakkeproduktion, og så af sted kl. 9. Dette kunne være hårdt, da vi ikke ville gå glip af den indlagte aftenhygge med efterbehandling af dagens fund og genopretning af væskebalancen! Aftensmad blev der tid til ved 20-tiden. Vi havde heldigvis indset, at det var tidsspilde at stå i køkkenet, og forsynede os ad anden vej: Indkøb fra havnecafé en dag, og pizzeria-besøg de to andre; nemt og ikke specielt dyrt, når man ser bort fra ølpriserne.

Der var altså god tid til de forskellige lokaliteter, turudvalget havde fundet til os. Alle 7 lå på øens vestkyst, hvor der er klinter og derfor større chance for fornyelse af materialet. Tofte Skydefelt er undertiden lukket for offentlig adgang, hvorfor vi som det første tjekkede dette og heldigvis fandt tilkørslen åben. Koraller var der fx i mange varianter, og 'havbundsblokke' med fine forskellige fossiler på

Sigsarve

Anden dag gik nordpå til de høje og flotte klinter Sigsarvestrand og Lusklint/Lunds Klint. Visby-mergellaget er særlig flot her med mulighed for fine 'friske' fossiler, og der skete indtil flere små mirakler: en af de rigtig sjældne koraller, firkantkorallen *Goniophyllum pyramidale*, blev fundet i ikke mindre end 8 eksemplarer. Det siger lidt om deltagernes ildhu, evner og øjne! Der skal overhovedet ikke tales om held i denne sammenhæng!

Den sidste dag tog vi ned til de lavere kyster ved Sandhamn og Vavle, og her skulle der altså ikke klatres, men kravles. Vi lå bogstavelig talt med en vis legemsdel i vejret – i Vavle pegede den endda i samme retning på hele flokken, så vi lignede nogle, der skulle bede mod Mekka. Det var minifossiler, vi fandt her, bl.a. de fineste 'balletsko', *Dicoelosia biloba*. Hvis vi en gang imellem måtte strække os og kigge op, havde vi en meget smuk udsigt til de to små freddede øer, Stora og Lilla Karlsö.

Firkantkoraller

hvert stykke. Den første fossilhunger kunne rigeligt stilles her, men i tilgift besøgte vi 2 andre steder, Gnisvärd, en idyllisk lille havn med et meget lille profil, hvor vi dog bl.a. fandt fine brachiopoder. Västergarn bød på strandrevler med andre brachiopoder + en enkelt hel sammenrullet trilobit, *Calymene*. De tre steder var første dags mål og lå midt på vestkysten, tæt ved vores udgangspunkt, Mulde Ferieby. Den havde dejlige hytter anlagt omkring nedlagte og fint genoprettede mergelgrave, som nu var små søer, et paradis for mange ænder og lappedykkere.

Hvid- og kødfarvet gøgeurt ved Lusklint/Lunds Klint

Når vi ikke orkede mere, var der heldigvis mulighed for at beundre floraen, og med Tages hjælp fik vi bestemt en del orkideer og andre sjældne vækster. De, som gjorde størst indtryk på mig, var Rød skovlilje med store blomster, 'Krutbrännare' eller Bakke-gøgeurt med det flotte farveskift, og Rederod, som ikke har bladgrønt, men mærkelige brune farver, selv i fuld blomst.

Vi nåede utrolig meget på de få dage og skylder stor tak til Tommy, Tage og Erik, som stod for en helt igennem perfekt sommertur!

Susanne

Kortet studeres inden næste lokalitet

Fossiltur til Rørdal

Fossiltur til Rørdal d. 2. juni 2007

Turen forløb som en fællestur, hvori medlemmer fra Jysk og Vendsyssel Stenklub deltog. I alt deltog ca. 20 personer i dagens strabadser. Tommy Sørensen, formand for sidstnævnte stenklub, bød velkommen på P-pladsen ved cementfabrikken. Derefter kørte vi gennem fabriksområdet og hen i den store grav, forbi den store turkisfarvede sø og ned til sydenden af graven. Her gik vi ufortrødent i gang med at samle fossiler i det noget fugtige skrivekridt. Det blev efterhånden mere og mere vådt og klistret, som regnen tiltog i løbet af dagen. Nogle tilbragte en stor del af dagen i bilerne, medens andre nød regnen og vedblev med at samle fossiler. Fossilerne samler sig jo ikke sig selv, ligesom de er svære at tale frem. Af de ihærdige blev der fundet de sædvanlige ting som forskellige ammoniter, især de lige Baculites, men også enkelte af de C-formede Scaphites, samt få helt regulære runde ammoniter. Af søpindsvin fandtes både sømus som Echinocorus og Galerites, samt stumper af regulære søpindsvin. En del muslinger og brakiopoder blev det også til. Så var der kiselsvampene, vætte-lysene, bryozoen og korallerne m.m. De helt store fund blev det ikke til, men dog et rimeligt udbytte vejret taget i betragtning. Det er altid rart af møde folk fra andre klubber med de samme interesser som en selv. Forhåbentligt kan vi lave fælles arrangementer en anden gang. Tak til Rigmor for turen og for at Vendsyssel Stenklub måtte koble sig på. Desuden tak til alle deltagere for godt humør trods regnvej.

Midsommerweekend på Fur

Susanne har længe påpeget, at vi har et åbentstående tilbud om at låne hendes søsters sommerhus på Fur. Da det er længe siden, vi har været på Fur, besluttede vi at lave en forlænget midsommerweekend på øen.

Med en fæl vejrudsigt i bagagen mødtes vi ved havnen på Fur, fredag d. 22. juni kl. 11; det med vejret skulle siden vise sig at blive gjort til skamme, regnen stoppede, da vi nåede Fur, og kom først igen, da vi kørte derfra; det er da planlægning. Vi fandt hurtigt frem til sommerhuset og fik os indkvarteret, nogle i telte, hvilket havde en ret stor underholdningsværdi. Man kunne godt se hvem der var vant til dette, og hvem der ikke var. Efter en hurtig frokost, var vi klar til tage fat. Vi lagde ud med at få en lille appetitvækker på det meget fine fossilmuseum, så havde spændingsniveauet lige fået en tand ekstra, og vi var klar til fossiljagt. Vi brugte resten af dagen i den ene halvdel af den mølgrav der hedder Bette Jenses Hyw, her blev der ikke gjort de store fund, men vi havde en dejlig dag og var klar til aftenhyggen, hvilket er en meget vigtig del af turen.

Lørdag kørte vi til et af de flotteste profiler på Fur, nemlig Knudeklinten med de mange foldede askelag. Her gik formiddagen med en dejlig tur langs stranden. Eftermiddagen blev brugt ved rødstenen på den nordøstlige del af øen, hvor man bl.a. finder skiferlagene med meget fint bevarede fossiler. Inden turen tilbage til sommerhuset, måtte vi lige et smut omkring Fur Bryghus, man er vel nød til at smage det lokale øl. Der blev også lige samlet lidt porse til hjemmebrønderiet på tilbagevejen.

Lørdag aften var jo også St. Hans aften, hvilket blev fejret på behørig vis, med det dejligste grillmad og bål på stranden, selvfølgelig blev der også sunget midsommervise, godt der var langt til naboerne.

Søndag morgen blev der pakket og gjort rent, og vi kørte til den anden halvdel af Bette Jenses Hyw, hvor vi tilbragte nogle timer, inden vi tog afsked med hinanden, og vendte næsen hjemad.

Fortsættes side 18

Kurser og foredrag på Folkeuniversitetet

Galathea-ekspeditionerne

A: Galathea 1 (1845-47): På jagt efter magt, viden og anerkendelse.
Adjunkt Kristian Hvidtfelt Nielsen, Århus Universitet.

B: Galathea 2 (1950-52): På jagt efter søslangen .
Adjunkt Kristian Hvidtfelt Nielsen, Århus Universitet.

B: Galathea 3 (2006-2007): Havets iltfattige zoner .
Lektor Jeppe Lund Nielsen, Aalborg Universitet.

Tid: 3 Onsdage 16.30-18.30 (26/9, 3/10, 10/10)
Sted: Strandvejen 12-14, Plan 2, lokale 314
Pris: Kr. 250.- Der er mulighed for enkeltsalg til kr.95,00 pr. gang.
Rabatpris for Stenklubbens medlemmer kr. 50,00 pr. gang .

Geologi: Vigtige danske fossilgrupper

I samarbejde med Vendsyssel Stenklub. Seniorforsker, lektor Palle Gravesen.

Til de hyppigste danske fossiler hører en række grupper af hvirvelløse dyr som f.eks. trilobiter, graptoliter, brachiopoder, muslinger, snegle, blæksprutter, søliljer og søpindsvin. Kurset gennemgår disse vigtige fossilgrupper og belyser deres bygning, systematik og geologiske optræden.

Tid: 5 Mandage 18.00-20.30 (22/10, 29/10, 5/11, 12/11, 19/11)
Sted: Strandvejen 12-14, Plan 1, lokale 223
Pris: Kr. 595.-

Ilden i havet: Santorini-vulkanens naturhistorie ....

Lektor, dr.rer.nat. Walter L. Friedrich, Århus Universitet.

Er gåden om det forsvundne Atlantis løst? Nye geologiske og arkæologiske fund på den græske vulkanø Santorini bringer en tabt kultur for dagens lys igen - måske den kultur, Platon beskrev i sin Atlantis-myte.

Tid: Tirsdag d. 23/10 18.30-20.30
Sted: Strandvejen 12-14, Plan 1, lokale 223
Pris: Kr. 95.-

Fortsættes næste side

Grønlands geologiske udvikling gennem 4 milliarder år

I samarbejde med Vendsyssel Stenklub. Lektor Erik Schou Jensen, Geologisk Museum.

Imponerende hvide isfjelde i blånende fjorde er nok det billede de fleste forbinder med den grønlandske natur. Men Grønland er også andet og mere. Grønlands arktiske natur og deraf følgende sparsomme plantevækst bevirker at de geologiske dannelser og deres indbyrdes relationer er mere anskuelig her end noget andet sted på Jorden. Da man på Grønland samtidig har bevaret meget store afsnit af vor Jordklodes 4 milliarder år lange historie, bliver Grønland i geologisk henseende et af de mest interessante områder i Verden.

Tid: 2 weekender 10-11/11 og 24-25/11.
Lørdage kl. 12-18 og søndage kl. 10-16.
Sted: Strandvejen 12-14, Plan 2, lokale 309
Pris: Kr. 895.-

16 måneder i Øst- og Nordgrønlands fjelde

I samarbejde med Vendsyssel Stenklub. Geolog, lic.scient. Claus Heinberg, Roskilde Universitetscenter.

Alt i alt, 16 måneders feltarbejde i de nord og østgrønlandske fjelde, fordelt over 40 år og en imponerende række af geologiske tidsaldre: Karbon, Perm, Trias, Jura, Kridt, Tertiær og Kvartær.

Tid: Mandag d. 26/11 19.00-21.00
Sted: Strandvejen 12-14, Plan 2, lokale 309
Pris: Kr. 0.-

Læs meget mere om disse tilbud på Folkeuniversitetets hjemmeside: <http://www.fuaalborg.dk> Eller i det udsendte katalog.

Messekalender 2007

27.-30.	september	Moss, Norge
13.-14.	oktober	Næstved
27.-28.	oktober	Assentoft, Randers
3.- 4.	november	Vissenbjerg
7.- 9.	december.	Hamburg

Mineralmesser se www.geonord.org/shows

Strandstensgruppen

Bredvadporfyr.

Bredvadporfyr findes i et knap 1200 kvkm stort område i den nordlige del af det centrale Dalarna. På grund af den store udbredelse er bjergarten den mest almindelige Dala-porfyr, der findes som ledeblok i Danmark.

Grundmassen er finkornet med rød eller rødbrun farve, der ved forvitring bliver lyserrød eller blegrød. Kalifeldspatstrøkorn udgør 4-10 % af den samlede masse og har næsten samme farve som grundmassen. Strøkorn af plagioklas er gulgrønne, hvidgule eller hvide og udgør 1-6 % af den samlede masse. De er ofte forvitret ud af bjergarten og efterlader kantede huller på overfladen. De mørke mineraler udgør kun en ubetydelig del af bjergarten og består af biotit, klorit og malm – ofte som 1-2 mm store aggregater. Strøkorn af kvarts mangler.

Der forekommer en del varianter af Bredvadporfyr, hvoraf følgende skal nævnes:

Åsenporfyr har tæt grundmasse med mange op til 5 mm store strøkorn af plagioklas. Den har næsten ingen mørke mineraler, men kan i nogle tilfælde indeholde mørke, zonare aggregater.

Glöteporfyr er en kvartsførende variant med tydelige, grålige kvartsstrøkorn og op til 10 mm store strøkorn af kalifeldspat med samme røde farve som grundmassen. Strøkorn af plagioklas er gullige, kantede og op til 5 mm store.

Stribet bredvadporfyr er ignimbritagtig med mørke striber i grundmassen. Antallet af strøkorn kan variere, mens indholdet af mørke aggregater forekommer hyppigt.

De omtalte varianter kan ses på stenklubbens billedside :
www.picasaweb.google.com/stenklub.

Fossilgruppen

Bredtæger

Begge plader af samme fossil, fundet ved knudeklinten på Fur af Susanne Schmidt

Bredtæger, med deres karakteristiske ”skaktern” i randen af bagkroppen, er sammen med afrevne fluevinger, molerets almindeligste insekfund. De findes hyppigst og bedst bevaret i molerets hårde cementsten. Tæger er såkaldte næbmundede insekter, der omfatter såvel plantesugere som rovdyr. Tægerne lever både på land og i vand og varierer i form fra små billelignede insekter, brede såvel som smalle, til specialiserede vandinsekter som rygsvømmere og skjoteløbere. Alle disse former er godt repræsenterede i moleret. Der kendes indtil videre 11 forskellige familier af tæger, hvoraf de hyppigste som nævnt er bredtægerne. De kaldes for bredtæger, efter deres kropsfacon eller for stinktæger, fordi mange udskiller ildelugtende kemiske forbindelser ved forstyrrelse. Bredtægerne og flere andre tæger kan ud over ”skakternene” også kendes på at der på rygskjoldet, ved basis af vingerne, findes en trekantet plade. Løsrevne vinger af tæger er i øvrigt også karakteristiske, idet de er læderagtige ved basis og hindeagtige i spidsen, hvilket også kan erkendes på fladtrykte fossiler.

Fur, fortsat fra side 14

Alt i alt synes jeg, der blev gjort pæne fund på turen, af det bedste kan nævnes et stykke af en palmestamme, Tage selvfølgelig, en del andre stykker træ, muslinger, fisk, et stykke knogle og en bredtæge.

Tak til Susanne for en meget fin tilrettelagt tur og prima forplejning, også en stor tak til Helen for lån af sommerhus, og ikke mindst tak til jer alle for godt selskab og højt humør.

Tommy

Vendsyssel Stenklubs bestyrelse:

Formand: og redaktør af Hjemmeside	Tommy Hatting Sørensen tlf. 98 39 20 84 E-mail:tommy.h.sorensen@mail.dk	Gerdavej 1, 9520 Skørping
Næstformand:	Erik Arentsen tlf. 24 40 91 27	Fasanvej 91 th. 9700 Brønderslev
Kasserer:	Allan Andersen tlf. 98 91 08 42 E-mail: aljo@privat.dk	Åkandevej 23 9800 Hjørring
Sekretær:	Susanne Schmidt tlf. 98 18 53 66 E-mail: sschm@daks.dk	Revlingebacken 40 9000 Aalborg
Redaktør af Stendyngen	Poul Erik Friis tlf. 98 96 34 31 E-mail: pefriis@adslhome.dk	Ugiltvej 758 9800 Hjørring
Bestyrelses- medlem	Henrik Arildskov tlf. 96 78 11 87 E-mail: rejseholdet@privat.dk	Ilbjergevej 25, 9800 Hjørring
Bestyrelses- medlem	Tage Burholt tlf. 96784041 E-mail: tabur@aal.mim.dk	Tårsvej 338, 9870 Sindal

Vendsyssel Stenklubs hjemmesider findes på adresserne:

www.sitecenter.dk/vendsysselstenklub
www.stendyngen.nordjyskeklubber.dk

Deltagelse i Vendsyssel Stenklubs arrangementer sker på eget ansvar

2007-kontingentet i Vendsyssel Stenklub:

Enkeltperson.....	150 kr.	Par	225 kr.
Pensionist.....	100 -	Pensionistpar.....	150 -
Studerende	100 -	Unge under 18 år.....	100 -

Stenklubbens gironummer: 747-2110

Andre stenklubbers medlemsblade bedes sendt til redaktøren af Stendyngen

Billedsiden

Det er vist længe siden, de har slået telt op

Fur Museum

Bakkegøgeurt, Gotland

Grillfest St. Hans aften på Fur

Minifossiler Gotland